

Lâu lâu, chúng tôi cũng có g i b ng « má » nh ng sao v n không nghe đ m- m n ng-nàn b ng ti ng « n i » c a các con.

nh minh h a

- N i xu ng kìa !
- N i xu ng ! É ! N i xu ng !
- N i xu ng !

B y con tôi reo m ng, ch y ùa ra ngõ. Ngoài đó, ti ng xích lô máy cũng v a t t.

Trong bu ng, v tôi gom v i m y gi y t h s nhét vào x c tay, nhìn tôi, im l ng. Tôi hi u : bà già xu ng nh v y, làm sao gi u đ c chuy n tôi và hai đ a l n s v t biên ? Sáng s m mai là đi r i ...

Tôi choàng tay ôm vai v tôi, si t nh :

- Không sao đâu. Đ anh l a lúc nói chuy n đó v i má.

Khi v ch ng tôi b c ra hiên nhà thì b y nh cũng v a vào t i sân. Đ a xách gi , đ a xách bao, đ a ôm gói, hí h ng vui m ng. B i vì m i l n bà n i chúng nó t Gò Đ u xu ng thăm đ u có mang theo r t nhi u đ ăn, bánh trái th t thà... Nh ng ngày sau đó, mâm c m đ a mu i th ng ngày đ c thay th b ng nh ng món ăn do tay bà n i t i nó n u n ng nê-m-n m. Nh v y, m y b a c m có cái phong v c a ngày x a thu mà mi n Nam ch a m t vào tay Vi t C ng... M y con tôi th ng g i ùa bà N i b ng « tr ng ban h u c n » ho c ch « nuôi » và lâu lâu hay trông có bà n i xu ng. Và lúc nào câu chào m ng c a chúng nó cũng đ u gi ng nh nhau : « N i m nh h N i ? N i có đ em gì xu ng ăn không N i ? ». M i đ u, tôi nghe ch ng tai, nh ng s ng trong s thi u th n tri n miên c a ch đ xã h i ch nhĩa, l n h i chính b n thân tôi cũng ch nhĩ đ n mi ng ăn thôi !

Con gái út tôi, m i m t tu i, m t tay xách gi tr u c a bà n i, m t tay c p-kè v i bà nó đi vào nh hai ng i b n. Bà nó c ng nó nh t nhà. Lúc nào xu ng, cũng ng chung v i nó đ nghe nó k chuy n. Nó thích bà n i i đ i u đó và th ng nói : « Nhà này ch có n i là thích nghe em k chuy n thôi ! ». Th t ra, nó có l i k chuy n không đ u không đ uôi làm m y anh m y ch nó b c. Trái l i, bà nó cho đó là m t thi v c a tu i th , nên hay bi u nó k chuy n cho bà nghe, đ lâu lâu bà c i ch y n c m t.

Tôi hi má tôi :

- Sao b a nay xu ng tr a v y n i ?

V ch ng tôi hay g i má tôi b ng « n i » nh các con. Nói theo t i nó, ri t r i quen mi ng. Lâu lâu, chúng tôi cũng có g i b ng « má » nh ng sao v n không nghe đ m- m n ng-nàn b ng ti ng « n i » c a các con. H i cha tôi còn s ng, t i nh còn g i rõ ra « ông n i » hay « bà n i ». Cha tôi m t đi, ít lâu sau, chúng nó ch còn d ùng có ti ng « n i » ng n g n đ

g i bà c a chúng nó, ng n g n nh ng âm thanh l i đ y triu m n.

Má tôi b c vào nhà, v a c i áo bà ba v a tr l i :

- Thôi đi m y i !... M y th ng công an Tr ng Bàng m c d ch ! Tao lên xe h i sáng ch b . T i tr m Tr ng Bàng t i nó xét th y tao có đem m t lon ghi-gô m n c, v y là b t tao l i. Nói ph i qu y bao nhiêu cũng không nghe. C đ quy t là tao đi buôn l u !

R i má tôi li ng cái áo lên thành gh bàn ăn, nói mà tôi có c m t ng nh bà đang phân tr n Tr ng Bàng :

- Đi buôn l u cái gì mà ch có m t lon m n c ? Ai đó nghĩ coi ! N i ti n xe đi xu ng đi lên cũng h n ti n lon m r i. Đi buôn ki u gì mà ngu d i v y h ng bi t !

- a ? R i làm sao n i đi đ c ? B t i nó gi l i lon m h n i ? Con gái l n tôi chen vào.

- D hôn ! N i đâu có đ cho t i nó « ăn » lon m , con ! M heo n i th ng đem xu ng cho t i con ch b .

Ng ng l i, h p m t h p n c mát mà con út v a đem ra, xong bà k ti p, trong lúc các con tôi quây qu n l i nghe :

- Cái r i ... c dan ca ri t làm n i phát ghét, n i đ l i, ng i l i đó đ i t i nó mu n gi i đi đâu thì gi i.

Nghe đ n đây, b y con tôi c i thích thú. B i vì t i nó t ng nghe ông n i t i nó k nh ng chuy n « gan cùng mình » c a bà n i h i x a khi cùng ch ng vào khu kháng chi n, nh t là giai đ n tr v ho t đ ng ng m thành ph sau này, tr c hi p đ nh Genève...

Con út nóng n y gi c :

- R i sao n a n i ?

- Cái r i... l i m i m t m i hai gi g i đó n i h ng bi t n a. ... c đ ng bóng à. Có th ng cán b đ p xe đi ngang. Nó đi qua kh i r i ch , nh ng ch c nó nhìn th y n i nên hoành xe l i chào h i : « ũa ? Bà Tám đi đâu mà ng i đó v y ? » N i nhìn ra là th ng Ki u con th y giáo Chén Tha-La, t i bây không bi t đâu. K n i k h t đ u đuôi câu chuy n cho nó nghe. Nó c i ng t. R i nh nó can thi p nên n i m i đi đ c đó. Lên xe thì đã tr a tr r i... Ti ! Ki m cây qu t cho n i, con !

Ti là tên con út. Cây qu t là mi ng mo cau mà má tôi c t, vanh thành hình r i đem ép gi a hai t m th t d y cho nó b t cong .Má tôi đem t Gò D u xu ng b n năm cây qu t mo phân phát cho m y cháu, nói : « N i th y ba má t i con g bán h t qu t máy, n i m i làm th này đem xu ng cho t i con xài. K nó, x u x u v y ch nó lâu rách ».

Con út c m qu t ra đ ng c nh n i qu t nhè nh mà m t m y t i r i : t i nay nó có « b n » ng chung đ k chuy n ! V tôi đem áo bà ba c a má tôi vào bu ng m y đ a con gái, t trong đó h i v ng ra :

- N i ăn gì ch a n i ?

- Kh i lo ! Tao ăn r i. Đ tao têm mi ng tr u r i tao v i m y đ a nh so n đ ra coi có h b i gì không cái đã.

R i m y bà cháu kéo nhau ra nhà sau. Tôi nhìn theo má tôi mà b ng nghe lòng dào d c. T bao nhiêu năm nay, trên ng i má tôi ch ng có gì thay đ i. V n lo i qu n v i đen l ng rút, v n áo túi tr ng ng n tay có hai cái túi th t đ c bi t do má tôi t c t may : mi ng túi cao lên t i ng c ch không n m d i eo hông nh nh ng áo túi th ng th y. M y đ a nh hay đùa : « Cha... b s chúng nó móc túi hay sao mà n i làm túi sâu v y n i ? » Má tôi c i : « y ! V y ch túi này ch a nhi u th qu i l m à bây ». Nh ng th g i không bi t, ch th y má tôi còn c n th n ghim mi ng túi l i b ng cây kim tây !

Tôi là con m t c a má tôi. V y mà sau khi cha tôi ch t đem v chôn Gò D u, quê tôi,

má tôi ị luôn trên đó. Nói là đ ị chăm sóc m ị m ị và v ị n t ị c cây trái. Th ị t ra, t ị vì má tôi không thích ị Sài Gòn, m ị c dù r ị t th ị ng m ị y đ ị a cháu. H ị i còn ị chung v ị i v ị ch ị ng tôi đ ị tránh pháo kích - d ị o đó, Vi ị t c ị ng hay b ị n h ị a t ị n vào Gò Đ ị u v ị đ ị em – má tôi th ị ng ch ị c ị ị i nói : « Thi ị t... không bi ị t cái x ị gì mà ăn r ị i c ị đi ra đi vô, h ị ng làm gì ráo ». Cái « x ị » Sài Gòn, đ ị i v ị i má tôi, nó « tù chân tù tay » ị m, trong lúc ị Gò Đ ị u má tôi có nhà c ị a đ ị t đại r ị ng rãi, cây trái xum xuê, và dù đã cao niên, má tôi v ị n th ị ng xuyên xách cu ị t xách dao ra làm v ị n, làm c ị . V ị ị i chung quanh đ ị t má tôi, là nhà đ ị t c ị a các anh bà con bên ngo ị i c ị a tôi, thành ra má tôi qua ị i cũng g ị n. Các anh ch ị bà con t ị i lui thăm vi ị ng giúp đ ị cũng đ ị . Cho nên, dù ị m ị t mình trên đó, má tôi v ị n không th ị y cô đ ị n hiu qu ị nh. Lâu lâu nh ị b ị y con tôi thì xu ị ng ch ị i v ị i chúng nó năm b ị y b ị a r ị i v ị . Má tôi hay nói đùa là « đi đ ị i gió » !

M ị y năm sau ngày m ị t n ị c, cu ị c s ị ng c ị a gia đình tôi càng ngày càng b ị n ch ị t. Cũng nh ị thiên h ị , v ị ch ị ng tôi bán đ ị đ ị c trong nhà ị n ị n đ ị ăn. Má tôi bi ị t nh ị v ị y nên xu ị ng thăm m ị y đ ị a nh ị th ị ng h ị n, đ ị mang « cái gì đ ị ăn » cho chúng nó. Nhi ị u khi n ị m đ ị em tôi ị a n ị c m ị t mà nghĩ r ị ng ị ra tôi ph ị i nuôi má tôi ch ị , dù gì tôi cũng m ị i ngoài b ị n m ị i lăm còn má tôi thì tu ị i đã v ị chi ị u. V ị y mà bây gi ị , m ị c dù là công nhân viên nhà n ị c xã h ị i ch ị nghĩa v ị i ị ng k ị s ị « b ị t hai trên sáu », tôi đã không nuôi n ị i má tôi, mà trái ị i chính má tôi ph ị i c ị t-ca c ị t-c ị m mang đ ị ăn xu ị ng t ị p t ị cho gia đình tôi, gi ị ng nh ị má tôi m ị m c ị m đút cháo cho tôi thu ị tôi còn th ị ị u ! Th ị t là m ị t « cu ị c đ ị i đ ị i » (Vi ị t C ị ng th ị ng rêu rao : « Cách m ị ng là m ị t cu ị c đ ị i đ ị i »). Nh ị ng cu ị c đ ị i đ ị i c ị a m ị con tôi thì th ị t là v ị a chua cay v ị a hài h ị c !

Ị m khi tôi t ị h ị i : « R ị i s ị đi đ ị n đâu ? ». B ị y gi ị tôi đã tr ị thành « tr ị ng ban vắng ngh ị » c ị a c ị quan, m ị t ị i đi « ngang » mà nh ị đó tôi còn đ ị c ị ị i v ị i s ị cũ. B ị i vì m ị y ch ị c năm kinh nghi ị m trong ngh ị nghi ị p chánh c ị a tôi, nhà n ị c cách m ị ng cho là vô đ ị ng, không « đ ị t yêu c ị u ». Thành ra, t ị i ngày tôi ch ị lo cho đoàn « nghi ị p đ ị » c ị a c ị quan t ị p đ ị t hát múa. Th ị t là h ị . Còn v ị ph ị n các con tôi, t ị ng lai g ị n nh ị t là đi đánh gi ị c Kampuchia, t ị ng lai xa h ị n thì th ị t là mù m ị t !

Trong lúc tôi không có ị i thoát thì m ị t ng ị i b ị n đ ị ng ị giúp chúng tôi v ị t biên, nh ị ng ch ị đi đ ị c có ba ng ị i. V ị y là chúng tôi ị y quy ị t đ ị nh cho hai đ ị a ị n đi theo tôi. Chuy ị n này, chúng tôi gi ị u má tôi và m ị y đ ị a nh ị , k ị c ị hai đ ị a đã đ ị c ch ị n. Ph ị n vì s ị đ ị b ị , ph ị n vì s ị má tôi lo. Ai ch ị ng bi ị t v ị t biên là m ị t s ị li ị u lĩnh vô cùng. R ị i đi không thoát là b ị tù đ ị ch ị ng bi ị t ị đâu, may mà đi thoát cũng ch ị a ch ị t là s ị đ ị n b ị đ ị n b ị n. Ng ị i ta nói trong s ị nh ị ng ng ị i đi thoát, hai ph ị n ba b ị m ị t tích luôn. Thành ra, « v ị t biên » là đi vào mi ị n vô đ ị nh...

Theo ch ị ng trình thì sáng s ị m ngày r ị m cha con tôi đi xe đ ị xu ị ng C ị n Th ị r ị i t ị đó có ng ị i r ị c qua sông ông Đ ị c đ ị xu ị t hành ngay trong đ ị em đó. Tôi th ị c m ị c h ị i : « T ị ch ị c gì mà đi chui nh ị m ngày r ị m cha n ị i? ». B ị n tôi c ị i : « Ai cũng nghĩ nh ị anh h ị t. T ị i Vi ị t C ị ng cũng v ị y. Cho nên h ị có trăng sáng là t ị i nó n ị m nhà nh ị u, không đi tu ị n đi r ị n gì h ị t. Hi ị u ch ị a ? »

B ị a nay là m ị i b ị n ta nh ị m ngày th ị b ị y, v ị ch ị ng tôi đ ị nh không nói gì h ị t, ch ị sáng s ị m mai g ị i hai đ ị a ị n đ ị y đi v ị i tôi xu ị ng C ị n Th ị . Nh ị v ị y là chúng nó s ị hi ị u. Và nh ị v ị y là kín đáo nh ị t, an toàn nh ị t. R ị i sau đó v ị tôi s ị li ị u cách nh ị n tin v ị cho má tôi hay. Ch ị ng đó thì « s ị đã r ị i »...

Bây gi ị thì má tôi đã có m ị t ị đây, gi ị u cũng không đ ị c .Đành ph ị i nói cho má tôi bi ị t. Nh ị ng nói lúc nào đây ? Và nói làm sao đây ? Li ị u má tôi có bi ị t cho r ị ng tôi không còn con đ ị ng nào khác ? Li ị u má tôi có ch ị p nh ị n cho tôi không gi ị tròn đ ị o hi ị u ch ị vì lo t ị ng lai cho các con ? Li ị u má tôi... li ị u má tôi... Tôi phân vân t ị đ ị t nhi ị u câu h ị i đ ị ch ị ng th ị y ị

đâu câu trỏ lỏ i...

Tôi ngỏ i xuỏ ng thỏ m nhà, nhìn ra sân. ỏ đó, bỏ cỏ lá gỏ ng xanh mỏ t ngày xỏ a đã bỏ chúng tôi đào lên đỏ p thành luỏ ng đỏ trỏ ng chút đỏ nh khoai mì, mỏ t ít khoai lan, vài hàng bỏ p. Không có bao nhiêu nhỏ ng vỏ n phỏ i có. Cho nó giỏ ng vỏ i ngỏ i ta, bỏ i vì nhà nào cũng phỏ i « tăng gia » cho đúng « đỏ ng lỏ i cỏ a nhà nỏ c ». Thỏ t ra, trỏ ng trỏ t bao nhiêu đó, nỏ u có... trúng mùa đi nỏ a, thì cũng không đỏ cho bỏ y con tôi « nhét kỏ răng » ! Vỏ y mà tên công an phỏ ng, trong mỏ t đỏ p ghé thăm, đã tỏ m tỏ c khen : « Anh chỏ công tác tỏ t đỏ y chỏ . Tăng gia khá nhỏ t khu phỏ đỏ y ! Các cháu tha hỏ mà ăn ». Anh ta không biỏ t rỏ ng mỏ y nhà hàng xóm cỏ a tôi, muỏ n « tăng gia », hỏ đã phỏ i đào cỏ sân xi-mắng hoỏ c sân lót gỏ ch, thì lỏ y gì đỏ « làm tỏ t » ?

Khi tôi trỏ vào nhà thì con út đang gắ lỏ ng cho nỏ i. Nó vén áo túi nỏ i lên đỏ n vai, đỏ lỏ cái lỏ ng gỏ y nhóm, cong cong và hai cái vú teo nhách. Tôi tỏ hỏ i : « Lỏ quá ! Chỏ có mình mình bú hỏ i đó mà sao làm teo vú nỏ i đỏ n nhỏ vỏ y đỏ c ? ». Rỏ i tôi bỏ i hỏ i cỏ m đỏ ng khi nghĩ rỏ ng chính hai cái núm đen đó đã nuôi tôi lỏ n lên vỏ i dòng sỏ a ỏ m, vỏ y mà chỏ ng bao giỏ nghe má tôi kỏ lỏ công lao. Tôi cỏ m thỏ y thỏ ng má tôi vô cùng. Tôi len lén tỏ phía sau lỏn tay mắn vú má tôi mỏ t cái. Má tôi giỏ t mình, rút cỏ lỏ i :

- Đỏ ng ! Nhỏ t !Thỏ ng chỏ i đỏ i mỏ y !
- Rỏ i má tôi cỏ i vắng cỏ t trỏ u. Con Ti la lên :
- Má ỏ i ! Coi ba mắn vú nỏ i nè !

Tôi cỏ i hỏ hỏ thích thú. Trong khoỏ nh khỏ c thỏ t ngỏ n ngỏ i đó, tôi bỏ t gỏ p lỏ i nhỏ ng rung đỏ ng nhỏ nhàng sung sỏ ng khi tôi mắn vú mỏ thuỏ tôi mỏ i lên ba lên năm...Và cũng trong khoỏ nh khỏ c đó, tôi đã quên mỏ t rỏ ng má tôi đã gỏ n tám mỏ i mà tôi thì trên đỏ u đã hai thỏ tóc ! Và cũng quên mỏ t rỏ ng tỏ ngày mai trỏ đi, có thỏ tôi sỏ không bao giỏ còn gỏ p lỏ i má tôi nỏ a, đỏ mắn vú khi bỏ t chỏ t thỏ y má tôi nhỏ cháu nỏ i gắ lỏ ng nhỏ hôm nay...

Chiỏ u hôm đó, khi ngỏ i vào bàn ăn, mỏ t bỏ y con tôi sáng rỏ . Bỏ a cỏ m thỏ t tỏ m tỏ t, đỏ y đỏ món ăn nhỏ khi xỏ a. Có gà nỏ u canh chua lá giang, mỏ t loỏ i giầy leo có vỏ chua thỏ t ngỏ t ngào mà hình nhỏ chỏ ỏ miỏ t quỏ tôi mỏ i có. Món này, bà nỏ i mỏ y đỏ a nhỏ nỏ u thỏ t đỏ m đà. Bà thỏ ng nói : « Canh chua phỏ i nỏ m cho cỏ ng cỏ ng nó mỏ i ngon ». Mà thỏ t vỏ y. Tô canh nóng hỏ i, bỏ c lên mùi thỏ m đỏ c biỏ t cỏ a thỏ t gà lỏ n vỏ i mùi chua ngỏ t cỏ a lá giang, mùi mỏ n đỏ m thỏ m cỏ a nỏ c mỏ m và mùi tiêu mùi hành... Húp vào mỏ t miỏ ng canh chua, phỏ i nghe đỏ u lỏ i ngắ ngắ cỏ ng cỏ ng và chân tóc trên đỏ u tăng tăng, nhỏ vỏ y mỏ i đúng. Nỏ m cỏ nh tô canh chua là tỏ cá kèo kho tiêu mà khi mang đỏ t lên bàn ăn nó hắy còn sôi kỏu lỏ p-bỏ p, bỏ c mùi thỏ m phỏ c vỏ a mỏ n vỏ a nỏ ng cay lỏ i vỏ a béo, bỏ i vì trong cá kho có tốp mỏ và trỏ c khi bỏ t xuỏ ng, bà nỏ i có cho vào mỏ t muỏ ng mỏ nỏ c gỏ i là « đỏ cho nó đỏ n » ! Đỏ c biỏ t, khi làm cá kèo, bà không mỏ bỏ ng cá, thành ra khi cỏ n vào đó, mỏ t cá bỏ ra đắng đỏ ng nhỏ nhàng làm tăng vỏ bủi cỏ a miỏ ng cá lên gỏ p bỏ i. Ngoài hai món chắnh ra, còn mỏ t đỏ mắng luỏ c, tuy là mỏ t món phỏ nhỏ ng cũng không kém phỏ n hỏ p đỏ n nhỏ ỏ chỏ sau khi luỏ c rỏ i mắng đỏ c chiền lỏ i vỏ i tỏ i nên ngắ màu vàng sỏ m thỏ t là đỏ m đà...

- Sau khi và vài miỏ ng, vỏ tôi nhìn tôi rỏ i rỏ t nỏ c mỏ t. Nỏ i hỏ i :
- Bỏ cay hỏ ?

Vỏ tôi “đỏ”, tiỏ ng “đỏ” nỏ m đâu trong cỏ . Rỏ i buỏng đũa, mỏ u máo chỏ y ra nhà sau. Tôi hiỏ u. Bỏ a cỏ m này là bỏ a cỏ m cuỏ i cùng, bỏ a cỏ m mà cỏ gia đình còn xum hỏ p bên nhau. Rỏ i sỏ không còn bỏ a cỏ m nào nhỏ vỏ y nỏ a. Gia đình sỏ chia hai. Nhỏ ng ngỏ i đi, rỏ i sỏ sỏ ng hay chỏ t ? Còn nhỏ ng ngỏ i ỏ lỏ i, ai biỏ t sỏ còn tan tác đỏ n đâu ? Tôi làm thỏnh, cỏ m đỏ u ăn lia lỏ a nhỏ mình đang đỏ i lỏ m. Thỏ t ra, tôi đang cỏ n nuỏ t thỏ t nhanh thỏ t nhiỏ u, mỏ i mỏ t miỏ ng nuỏ t phỏ i thỏ t đỏ y cỏ hỏ ng... đỏ đỏ xuỏ ng, nỏn xuỏ ng mỏ t cái gì đang trỏ o trỏ c tỏ đỏ i dắng lên. Mỏ t

tôi nhìn đũa ăn, nhìn chén cơm, nhìn đôi đũa, đôi khay pha nhìn má tôi hay nhìn bả y con, ngón đó khuôn mặt thân yêu mà có thể tôi sẽ vĩnh viễn không còn thấy lại nữa. Trong đầu tôi chợt hiện ra hình ảnh ngó đang hấp hối, trong giây phút cuối cùng tôi đã cố gắng mặt đã đỏ, vẩy mà hỏi vâng nhìn nụ cười nhợt nhạt ngó thì ngó đũa rồi chĩa ngón tay trỏ c khi tắt thở. Rồi tôi thấy tôi cũng giống như ngó đang hấp hối, không phải chết thật xác mà là chết tâm hồn, cũng mặt nhìn vĩnh viễn, và cũng sẽ bước vào mặt cõi u-minh nào đó, mặt cõi chết mà mình không hình dung được, không chết được!

Má tôi gọi cho tôi mặt cái bóng cá to bóng ngón tay cái :

- Nè ! Ngon lắm ! Ăn đi ! Đũa rồi mai mặt hấp chóc gì có mà ăn !

Ý má tôi muốn nói rằng với Việt Cộng rồi rồi đến lo cá kèo cũng sẽ khan hiếm như các loại cá khác. Nhưng trong trường hợp cá tôi, tôi má tôi nói tôi có ý nghĩa cá là tôi ngừng biết. Nó giống như : "Má cho con ăn lần này lần cuối. Ăn đi con ! Ăn cho ngon đi con !". Tôi ngừng miêng cá mà ngón tay trỏ ra, không kém tôi được. Nếu không có mặt bả y con tôi, có lẽ tôi đã cầm lấy bàn tay cá má tôi mà khóc, khóc thật đau, khóc thật lòng, đôi vẩy bắt tôi ngừng khi đã đến vẩy tôi bao nhiêu lâu nay... Đũa này, tôi không làm như vẩy được. Cho nên tôi trở về nhà nuốt miếng cá mà cơm thấy như nó thật dễ dàng xóc !

Má tôi nhìn tôi ngạc nhiên :

- Cá ? Mà cũng bả cay nữa sao ?

Rồi bà cầm thìa nhìn vào cá. Các con tôi nhao nhao lên :

- Đâu có cay, thưa.

- Con ăn đâu thấy cay. Hai có nghe cay hôn Hai ?

- Chóc ba má bả gì chóc cay đâu mà cay.

- Con ăn được mà thưa. Có cay đâu ?

Các con tôi đâu có biết rằng cá cay cá tôi không nằm trên đũa, mà nó nằm trong đáy lòng. Cái cay đó cũng bắt trào ngón tay !

Tôi dứt chuyện, nói tránh đi :

- Hôm này nóng trong mình, tôi cá ba bả, nên ăn cái gì mát nó rất.

Rồi tôi nhai thật chậm để có thời gian cho sự xúc động lòng xuông. Miếng cơm trong miệng nghe như là sự sống, nuốt không trôi...

Sau bữa cơm, bà cháu kéo hết vào buồng tôi con gái để chuyện trò. Thành thật nghe cô tôi vang trong đó. Chén trong tiếng cô tôi trong trò chuyện các con, có tiếng cô tôi khi tắt đèn cá nữa, tiếng cô tôi mà miếng thịt đang nhai kém tôi trong chén hấp, vì sự vắng mặt trêu. Nhưng thanh âm đó thoát ra mặt sự vô tư, nhưng tôi nghe thấy như phức. Lúc này, có nên nói chuyện vớ t biên vẩy má tôi hay không ? Tôi nghĩ bả y con, tôi nghĩ người... Ngoài phòng khách, tôi đi đi lui suy nghĩ đến đó. Vả tôi còn lúc để sau bữa, và cho dù vả tôi có mặt đây cũng không giúp gì tôi được vẩy tâm sự rồi bả nhả mông bong. Tôi bèn vào buồng ngủ, rồi chi u dể i gõ ch-t lâu rồi, vả chóc tôi không còn gì ngừng thì gì hết- rồi tắt đèn nằm trong bóng tối, gác tay lên trán mà thở dài...

Thời gian đi qua... Trăng đã lên nên tôi thấy cá sự được vả nhưng tôi ngang song song trong đêm. Trong phòng bóng tối cũng tắt đi. Không còn nghe tiếng cô tôi nói ở phòng bên và tôi nghĩ chóc đêm nay vả tôi ngủ vẩy hai đứa nằm ngoài phòng khách, để trong tróc sự đêm chóc sáng.

Bóng cá phòng tôi như mờ, vả để để tôi nhìn thấy bóng má tôi lom khom hấp ng vào trong hơi thở :

- Ba con Tiếng chóc vẩy ?

Tôi hơi ngạc nhiên, nhưng cũng trở lại như vớ để nghe :

- Dì chạ, má.

Má tôi bắ c vào đóng cạ lị, rị mò m m ngị xu ng c nh tôi, tay c m qu t mo qu t nhè nh lên mình tôi, nói :

- Coi b n c h m y ?

- D. Nh ng rị rị t cũng quen, má à.

Tôi nói nh v y mà trong đ u nh lị hình nh tôi và th ng con trai hè hị tháo g m y cây qu t tr n đ mang đi bán. Im l ng m t lúc. Tay má tôi v n qu t đ u. Rị má tôi hị:

- Tị bây còn gì đ bán n a hông ?

- D ...

Tôi không bi t tr lị làm sao n a. Chi c xe hị bây gi ch còn lị cái s n, không ai ch u ch đi. Trong nhà bây gi ch còn b bàn ăn, cái t th nh và b xa-long mây “s t cãm gấ g ng”. Ngoài ra, trên t ng có chận dung “Bác H ” đ t b ng l a và nhi u “b ng khen”, “b ng lao đ ng tiên ti n”... nh ng th mà nhà nào cũng có h t, cho, ch a ch c gì có ai thèm l y ! B ng tôi nh có m t hôm tôi nói v i b y con tôi : “Ba t hào đã gi tròn liêm s t m y ch c năm nay. Bây gi, đ i l y cái gì ăn cũng không đ c, đem ra ch tr i bán cũng ch ng có ai mua. Sao ba th y th ng các con và t i cho ba quá !”. Lúc đó, tôi t ng t ng th y tôi đ ng ch tr i, đ i chân có t m b ng đ “Bán cái liêm s, lo i chảnh c ng. B o đ m đã hai m i năm ch a s t m”. Th t là khùng nh ng cũng th t là chua chát !

Nghe tôi “đ ” rị nín luôn, má tôi hi u, nên nói:

- Rị m y ph i tính làm sao ch ch ng l c nh v y hoài à ? Tao th y b y t i bây càng ngày càng tr m l, còn m y thì c làm thình tao r u h t s c.

Má tôi ng ng m t chút, có l đ l y m t quy t đ nh :

- Tao xu ng k này, c t ý là đ nói h t cho m y nghe. Tao già rị, mai m t cũng theo ông theo bà. Mà đ ng lo cho tao. Lo cho b y con m y kìa. Ch đ ng vì tao mà b t m y đ a nh ph i hy sinh t ng lai c a t i nó. M y li u mà đi, đi ! Ki m đ ng mà kéo b y con m y đi, đi ! đ đây rị t rị ch t c ch m. Không ch t tr n trên Miên thì cũng ch t khùng ch t đ i. Thà t i bây đi đ tao còn th y chút đ nh gì hy v ng mà s ng thêm vài năm n a. Mà hi u hôn ?

Nghe má tôi nói, tôi r t n c m t. Chuy n mà bao lâu nay tôi không dám nói v i má tôi thì bây gi chính má tôi l i m ng khai ngu n. Và tôi th t xúc đ ng v i hình nh bà m già ph i đ y đ a con duy nh t đi v t biên đ vui mà s ng v i ít nhi u hy v ng ! Th t là ng c đ i : có ng i m nào l i mu n xa con ? Ch có ch đ x h i ch nghĩa m i x y ra nh ng chuy n “đ i đ i” nh v y !

Tôi n m bàn tay không c m qu t c a má tôi, l c nh :

- Má à ! Lâu nay con gi u má. Bây gi má nói, con m i nói. Sáng s m mai này, con và hai đ a l n s xu ng C n Th đ v t biên.

Tôi nghe tỉ ng cây qu t mo rị xu ng g ch. Rị yên l ng. M t lúc lâu sau, má tôi m i nói :

- V y hà...

Tôi nghe có cái gì ngh n ngang trong c. Tôi nu t xu ng m y l n, rị c g ng nói :

- Con đi không bi t s ng hay ch t. Con g i má v con và ba đ a nh, có b gì xin má th ng t i nó ...

Nói t i đó, tôi ngh n ngào rị òa lên khóc ng t. Tôi nghe có tỉ ng qu t phe ph y l i, nhanh nhanh, và bàn tay má tôi vu t tóc tôi liên t c gi ng nh h i nh má tôi đ v tôi đ tôi nín khóc.

M t lúc sau, má tôi nói :

- Thôi ng đi, đ mai còn đ y s m.

Rồi bả c ra đóng nh c a l i. Sau đó, có tiếng ch t diêm qu t r i m t ánh sáng vàng v t rung rinh lòn vào khuôn c a, tôi bi t má tôi v a th p đèn c y trên bàn th . Tỉ p theo là mùi khói nhang, ch c bà n i m y đ a nh đ a ng c u nguy n ngoài đó.

Tôi th dài, quay m t vào vách, nh m m t mà nghe ch i v i, gi ng nh đ a ng n m trong m t c n m ng...

Năm gi sáng hôm sau, má tôi kêu tôi d y đi. Hai con tôi đã s n sàng, m i đ a m t túi nh qu n áo. Chúng nó không có v gì ng c nhiên hay xúc đ ng h t. Có l m t i nó đã g i d y t ba b n gi sáng đ gi ng gi i và chu n b tinh th n. Riêng tôi, th t là tr m tĩnh. N c m t đêm qua đã giúp tôi l y l i quân bình. Th t là m u nhi m !

Tôi vào bu ng hôn nh m y đ a nh đ a ng say, xong ôm v tôi, ôm má tôi. Hai ng i th t là can đ m, không m y may b n r n.

Tôi ch nói có m y tỉ ng :

- Con đi nghe má !

Rồi bả c ra kh i c ng.

-oOo-

L n đó, tôi đi thoát.

Rồi ph i ba b n năm sau, tôi m i ch y ch t đ c cho v con tôi r i Vi t Nam sang sum h p v i tôi Phá p. Má tôi l i m t mình.

M y ngày đ u g p l i nhau, v con tôi k chuy n “bên nhà” cho tôi nghe, h t chuy n này b t qua chuy n n . Bà N i đ c nh c t i nhi u nh t và nh ng chuy n v bà n i đ c k đ i k l i th ng nh t.

T i nó k :

“Ba đ r i, m y b a sau c quan ch ba làm vi c cho ng i đ n ki m. T i con tr n trong bu ng, đ m t mình n i ra. N i nói r ng n i nh ba v Tây Ninh r c ông T xu ng b i vì trên đó đ a ng b Cao Miên phá o kích t i b i, t i nay sao không th y tin t c gì h t, không bi t ba còn s ng hay ch t n a. Nói r i, n i khóc th t mùi-m n làm m y cán b trong c quan tin thi t, h an i n i m y câu r i t đó không th y tr l i n a”.

R i t i nó k t câu chuy n v i gi ng đ y thán ph c : “N i hay thi t !”.

Nghe k chuy n, tôi b i h i xúc đ ng. Tôi bi t lúc đó má tôi khóc thi t ch không ph i gi khóc nh các con tôi nghĩ. B i vì, trong hai tr ng h p dù s vi c x y ra có khác nhau, nh ng hoàn c nh sau đó v n gi ng nhau y h t. “Ba con Ti đ i không bi t s ng hay ch t” v n là câu h i l n đ e ng tâm t c a má tôi. B ngoài má tôi làm ra v bình tĩnh đ an lòng con dâu và cháu n i, nh ng là m t cái v m ng manh mà trong khi k chuy n cho các cán b , nó đã có đ p b tung ra cho u t d a ng đ y n c m t...

“R i sau đó -t i con tôi k tỉ p- n i l i nhà mình đ ch tin t c và cũng đ ra tỉ p chuy n hàng xóm và chánh quy n đ a ph ng, ch má thì ngày nào cũng đ i chùa, còn t i con n i s nói hé ra là mang h a c đám. Lâu lâu, n i v Gò Đ u bán đ r i mua th t thà đ em xu ng tỉ p t cho t i con. Th y n i già mà lên lên xu ng xu ng xe c c nh c quá, t i con có can ngăn nh ng n i nói n i còn m nh l m, n i còn s ng t i ngày con Ti l y ch ng n i m i ch u theo ông theo bà !”.

Tôi bi t : má tôi là cây cau già - quá già, quá c i - nh ng v n c bám l y đ t ch vì trên thân cây còn m y dây tr u... Hình nh đó b ng làm tôi a n c m t. Th ng má tôi và nh c quê h ng. Cái quê h ng tuy t đ p c a tôi mà Vi t C ng đã c p m t. Cái quê h ng mà trên đó tôi không còn quy n s ng nh ý mình mu n, phát bi u nh ng gì mình nghĩ, ca t ng nh ng gì

mình thích. Đó, quê hòng tôi, tôi còn bà m già, bà m tám m i đã c t ru t đu i con đi, b quê hòng mà đi, đ bà còn chút gì hy v ng s ng thêm vài ba năm n a ! Bây gi, v con tôi cũng đã đi h t. Má tôi còn i m t mình. Thân cây cau gi đã nh n dây tr u, thêm tu i đ i m t n ng hai m a. Tôi bi t ! Má i ! Con bi t : cây cau già bây gi đang nh th t th o m y dây tr u non ...

Theo i các con tôi k i, hôm ti p đ c đ n tín c a b n tôi Pháp đánh v báo tin tôi và hai đ a l n đã t i Mã Lai bình yên, c nhà t ng b ng nh h i. T i nó nói : “N i v i vàng vào m c áo r i quì tr c bàn th Ph t gõ chuông liên h i. Đã gi u không cho ai bi t mà n i gõ chuông gi ng nh báo tin vui cho hàng xóm !”

“M y hôm sau, b ng có công-an ph ng i nhà. Công an đ n nhà là lúc nào cũng có chuy n gì đó cho nên n i có h i lo. Th y đ ng tên công an ngoài ngõ, trong này n i ni m Ph t đ t tr n an. Sau đó, n i cũng k chuy n ba v Tây Ninh r i n i k t r ng ba đã ch t t trên đó. R i n i khóc...”

M y con tôi đâu bi t r ng đ i v i má tôi, dù tôi còn s ng, s ng mà vĩnh vi n không bao gi th y i nhau n a thì cũng gi ng nh là tôi đã ch t.

“ Sau đó n i than không bi t r i s i v i ai, r i ai s nuôi n i, b i vì má bu n r u đã b nhà đi m t. Nghe v y, tên công an v i vàng an i :

- Bà c đ ng có lo ! R i chúng cháu s đ em bà c v i chúng cháu. C yên chí !”
Sau khi tên công an ra v , n i vào bu ng k i chuy n đó cho t i con nghe, r i nói : “N i nghe th ng công an đòi đ a n i v nuôi mà n i mu n x u luôn ! Không ph i vì c m đ ng mà vì s ! v i t i nó, thà ch t s ng h n !”

V con tôi đ c đi chánh th c nên hôm ra đi b n bè thân quy n đ n chia tay đ y nhà. Lúc m con nó quì xu ng l y má tôi đ gi bi t -hay đúng ra đ vnh bi t- t t c m i ng i đ u khóc. Đó là l n cu i cùng mà má tôi khóc v i b y cháu n i. Và tôi nghĩ r ng má tôi khóc mà không c n tìm hi u t i sao mình khóc, ch th y c n khóc cho nó h , ch th y càng khóc thân th g y còm càng nh đi, làm nh th t da tan ra thành n c m t, th n c th t nhi m m u mà Tr i ban cho con ng i đ nói lên ti ng nói đ y cảm l ng.

B y b n h c c a các con tôi đ ng thành hai hàng dài, chuy n n c m t cho nhau đ ti n đ a t i nó ra xe ngoài ngõ. Tôi hình dung th y nh ng c p m t th ngây m ng đ nhìn các con tôi đi mà n a h n tê-đ i, không bi t th ng cho b n mình đi hay th ng cho thân ph n mình, ng i i i v i đ y chua xót...

M y con tôi nói : “N i không theo ra phi tr ng. N i nhà đ gõ chuông c u nguy n”.

-oOo-

Tôi làm vi c Côte d'Ivoire (Phi Châu), cách xa v con b ng m t l c đ a, và cách xa m tôi b ng n a qu đ a c u. Nh ng lúc bu n tr ng v ng, tôi hay ra m t bãi hoang g n s làm đ ng i nhìn bi n c . M t n c vu t ve chân cát, ti ng sóng nh nghe nh thì ào... nh ng th đó làm nh ch dành cho riêng tôi. T nhiên tôi c m th y nh đ c đ v an i. Nh ng lúc đó, sao tôi nh má tôi vô cùng. Trên đ i này má tôi là ng i duy nh t an i tôi t thu tôi còn u th cho đ n khi trên đ u tôi đã hai th t. Ngay đ n đêm cu i cùng trên quê hòng, cũng chính trong vòng tay kh ng khiu c a má tôi mà tôi khóc, khi g i v g i con... Lúc nào tôi cũng tìm th y má tôi m t tình th ng th t r ng rãi bao la, th t vô cùng sâu đ m, gi ng nh đ i đ ng mà tôi đang nhìn tr c m t.

Bây gi tôi hi u t i sao tôi hay ra ng i đây đ nhìn bi n c ...